

Arhivi, Glasilo Arhivskoga društva i arhiva Slovenije, 36, 1-2(2013)

Prvi broj časopisa *Arhivi* iz 2013. podijeljen je u 5. tematskih cjelina: *Članci i rasprave, Iz prakse u praksu, Iz arhivskih fondova i zbirki, O radu arhiva i skupovima te Ocjene i izvješća o publikacijama i izložbama*. U *Člancima i raspravama* prof. dr. sc. Stanislav Južnič donosi vrlo zanimljiv rad pod naslovom *Schaffentrath o posjetiteljima špilje (800. obljetnica najstarijega zapisa u Postojnskoj jami)*. Alois Schaffentrath (1794–1836) bio je okružni inženjer pri okružnom glavarstvu u Postojni, koji je objavio prve nacрте jame i precrtao potpise koje su u jami ostavljali različiti posjetitelji, a najstariji datira iz 1213. godine. Rad je popraćen mnoštvom fotografija koje zorno otkrivaju potpise iz 15., 16. i 17. stoljeća. *Bratovštine u ljubljanskim biskupskim protokolima 17. i 18. stoljeća* (Ana Lavrič) rad je o analizi bratovština koje se spominju u navedenim protokolima, a riječ je o preko 70 bratovština, a neke datiraju još iz srednjega vijeka. Autorica je detaljno predstavila bratovštine, s kronološkim pristupom svakoj od njih, te način na koji su djelovale. Tadej Cankar u radu *Upravljanje arhivskim gradivom nekadašnjih tajnih službi u Republici Sloveniji* analizira uporabu toga gradiva, zainteresiranost korisnika za tu vrstu gradiva, odnosno daje pregled kako je Slovenija riješila pitanje čuvanja i upravljanja gradivom nekadašnjih tajnih službi, zakonodavni okvir i pitanje osjetljivih osobnih podataka sadržanih u tom gradivu. *Zaštita osjetljivih osobnih podataka u arhivskom gradivu nekadašnje tajne političke policije – između zakona i prakse* (Gregor Jenuš) logičan je slijed prethodnoga članka. Autor predstavlja prošlo arhivsko zakonodavstvo i dileme s kojima se susreću arhivisti koji skrbe o tom gradivu, koje sadržava osjetljive osobne podatke. *Iz prakse u praksu* cjelina je koja donosi jedan rad Matevža Košira, *Od načela Međunarodnoga arhivskog vijeća o dostupnosti arhivskoga gradiva do kritičkih komentara na prijedlog nove europske uredbe o čuvanju osobnih podataka*, u kojem se analizira pitanje dostupnosti arhivskoga gradiva na osnovi načela Međunarodnoga arhivskog vijeća od 2012., a ujedno predstavlja talijanski kodeks ponašanja s osobnim podacima u povijesnim istraživanjima. U cjelini *Iz arhivskih fondova i zbirki* objavljeno je pet radova. Boris Golec autor je rada pod naslovom *Plemstvo u crkvenim matičnim knjigama ranoga novog vijeka – istraživački problemi i izazovi*. Glavno je pitanje koje autor postavlja zašto broj krštenih, vjenčanih i umrlih plemićkih osoba nije upisivan u crkvene matične knjige između 16. i 18. stoljeća. *Sadržaj upisnika županijskih, okružnih i viših sudova nakon 1945* (Metka Bukošek) pregled je osnovnih evidencija sudova vrlo bitnih u razumijevanju sadržajne fizionomije sudskih fondova. Upravo način odlaganja te vrste arhivskoga gradiva i poznavanje objavljenih zakonskih akata nužni su za njegovo dobro razumijevanje i obradbu. Autorica vrlo detaljno objašnjava različite upisnike i njihov sadržaj te pravilnike o unutarnjem poslovanju županijskih, okružnih i gospodarskih sudova. Kornelija Ajlec u radu *Slovinci u talijanskim i egipatskim izbjegličkim kampovima 1943–1946*. analizira nazočnost Slovenaca u navedenim kampovima, a na osnovi nekoliko fondova koji se čuvaju u Državnom arhivu u Splitu, Hrvatskom

državnom arhivu, Arhivu Republike Slovenije i The United Nations Archives and Records Management Section, uz napomenu kako su se pojedini zapisi o Slovencima u jugoslavenskoj izbjegličkoj skupini zagubili. Žiga Oman predstavlja *Osobni fond Mravljak Josipa u Pokrajinskom arhivu Maribor – arhivistički stručni problemi sređivanja fonda i pregled izvora za korušku i štajersku povijest*; fond je nastajao od 1440. do 1939. kod različitih stvaratelja arhivskoga gradiva na području nekadašnjih vojvodina Koruške i Štajerske, a predstavlja jedan od najbitnijih osobnih fondova u Pokrajinskom arhivu Maribor. Osnovni problem prilikom sređivanja fonda upravo je gradivo nastalo kod različitih stvaratelja s obiju strana današnje slovensko-austrijske državne granice. *Odnos društva prema slijepim i slabovidnim osobama u Kranjskoj u 19. stoljeću* (Aleksandra Serše) rad je nastao na temelju arhivskih fondova Zemaljske vlade za Kranjsku i Zemaljskoga zbora i odbora za Kranjsku. Autorica je ukratko dala pregled ustanova za slijepe koje su djelovale u Kranjskoj, odnosno obrazovnih zavoda za slijepe, te način njihova školovanja u zavodima, otvorivši tako vrlo zanimljivu temu za daljnja istraživanja, analize i usporedbe s obrazovanjem slijepih i slabovidnih na ostalim područjima. *O radu arhiva i skupštinama* pregled je sudjelovanja djelatnika slovenskih arhiva na različitim skupovima i tečajevima u 2013. godini: *Zajednički sastanak zasjedanja Europskog odbora direktora nacionalnih arhiva (EBNA), Kopenhagen, 29–30. svibnja 2012, Nikozija, 11–12. listopada 2012* (Matevž Košir); »*Vrijeme je za promjenu*«. *17. međunarodni arhivski kongres, Brisbane, 20–24. kolovoza 2012* (Matevž Košir); *46. savjetovanje Hrvatskoga arhivskog društva, Varaždin, 17–19. listopada 2012* (Andrej Hozjan); *Izvješće o sudjelovanju na Jesenskoj školi arhivistike u Trstu 2012, Trst, 21–28. listopada 2012* (Hana Habjan); *Konstituirajuća sjednica projekta EUscreenXL. Sveučilište u Utrechtu, 13–15. ožujka 2013.* (Katja Šturm); *Radionica Europeana. Nacionalna inicijativa Slovenije, Ljubljana, 21. ožujka 2013* (Katja Šturm).

Pregledi i izvješća o publikacijama i izložbe tematski daju pregled stručnih publikacija, izvješća s održanih izložbi i recenzije stranih časopisa: Aleksander Žižek: *Tajni život cehova: cehovi Celja, Maribora i Ptuja između 1732. i 1859* (Vesna Sirk); *Tehnički i sadržajni problemi klasičnoga i elektroničkoga arhiviranja [elektronski izvor]: arhivi i stvaratelji gradiva – stanje i perspektive: zbornik međunarodne konferencije u Radencima, 10–12. travnja 2013* (Nina Gostenčnik). Od izložbi su predstavljene: Boštjan Zajšek: *Također nam pripada Božje sunce: povodom 150. obljetnice Evangeličke općine Maribor, 2013, župni ured mariborske crkvene općine (Žiga Oman)*; Žiga Oman: *Evangelički Maribor, mjesto i njegova bliža okolica u času reformacije, 2012, u organizaciji Pokrajinskog arhiva Maribor i Zavoda Maribor 2012. Europska prijestolnica kulture, održana u mariborskoj Galeriji K8* (Boštjan Zajšek); *Vinko Vodopivec (1878–1952), izložba i katalog povodom 60. obljetnice smrti duhovnika i glazbenika, 2012, u organizaciji Pokrajinskog arhiva u Novoj Gorici* (Aleksandra Pavšič Milost); *Starudija?! Problem dugoročnoga čuvanja suvremenih nosača informacija, izložba i katalog, 2012, u or-*

ganizaciji Povijesnog arhiva Celje, Pokrajinskog arhiva Maribor i Pokrajinskog arhiva u Ptujju (Sonja Jazbec).

Drugi broj Arhiva iz 2013. podijeljen je u sedam tematskih cjelina: *Članci i rasprave, Iz prakse u praksu, Iz arhivskih fondova i zbirki, O radu arhiva i skupovima, Osobne vijesti, Nove akvizicije arhiva u 2013. godini* te *Bibliografija arhivskih djelatnika u 2012. godini*.

Članci i rasprave predstavljaju 4 rada. *Austrijski odgovori na Meisterovo preuzimanje oblasti u Mariboru i u Donjoj Štajerskoj 1918–1919* (Gregor Jenuš) osvrt je na djelovanje generala Rudolfa Meistera u prevratnom razdoblju od kraja 1918., kad je preuzeo oblast u Mariboru i Donjoj Štajerskoj te započeo navodnu moralnu diskreditaciju i pravnu diskriminaciju njemačkoga pučanstva. Objašnjene su tadašnje međunarodne okolnosti, a autor se služio obimnim arhivskim izvorima iz Pokrajinskog arhiva u Mariboru te njemačkim i slovenskim tisakom. Alenka Auersperger u radu *Još jednom o selidbi Folksdojčera tijekom Drugoga svjetskog rata* odgovara na predavanje prof. dr. sc. Stanislava Južniča od 21. veljače 2013. s naslovom »Kočevski Nijemci – početak autohtone manjine u slovenskom parlamentu. Što možemo naučiti iz urbara iz 1494?«. Dokumentima iz 1941 (kojih su preslike i objavljene) otkriva što je uzrokovalo selidbu Kočevara iz njihove domovine, a čija je nazočnost indirektno ispričana u urbaru iz 1494., kao i da su bili objekt nacističke imigracijske politike, radi ponjemčivanja Slovenaca. Zanimljiv članak pod naslovom *Vrtna umjetnost u Kranjskoj u 18. i 19. st. u svjetlu arhivskih izvora* donosi Ines Unetič i predstavlja arhivske izvore koji mogu pomoći u istraživanju vrtno umjetnosti ili proučavanju pojedinačnih oblikovanja zelenih površina u određenom razdoblju i prostoru. Rabljeni su različiti izvori, od računa, dnevnika, vrtnih protokola, katastra Franje I., različitih dekreta i naloga, primjeri kojih su i objašnjeni te objavljeni. *Slovenskoj televiziji želimo svu sreću, da tele čim prije postane krava – O prapovijesti slovenske televizije povodom njezine 55. obljetnice* (Aleksander Lavrenčič) rad je koji pobliže predstavlja dokumente o početku rada slovenske televizije, koji su uz audiovizualno gradivo također sačuvani. Riječ je o ukupno 480 d/m različitih programskih dokumenata o emisijama. Zdenka Semlič Rajh u *Kontroliranim pojmovnicima: zašto ih trebamo više nego ikad* donosi vrijedne informacije potrebne u organiziranju dokumenata i arhivskoga gradiva u arhivskim informacijskim sustavima, kojima se teži doći do brže dostupnosti dokumentima (tezaursi, upotreba klasifikacijskih znakova ...). Autorica vrlo detaljno objašnjava neke od pojmova koji su potrebni za razumijevanje te problematike. *Tomaž Hren i hodočasnici (propovijed br. IV.)* prvi je po redu rad u cjelini *Iz arhivskih fondova i zbirki* Julijane Visočnik, zapravo propovijed nastala 1594., koja se čuva u Nadbiskupijskom arhivu u Ljubljani, a govori o Tomažu Hrenu, biskupu koji je govorio o različitim okolnostima koje se odnose na hodočasnike i hodočašća. Tekst je transkribiran s latinskoga i preveden. *Župa sv. Stjepana u Solkanu i njezin tzv. katapan iz 1757. godine* (Vojko Pavlin) objavljen je kalendar katapana solkanske župe koji vrlo detaljno prikazuje liturgijski ciklus i godišnje svečanosti župljana (posvete,

posvećenja, procesije, bratstva). Autor je objasnio koje je područje obuhvaćala župa i njezina crkva te o kakvim je procesijama i bratstvima bilo riječ na tom području u navedenom razdoblju. *Partizanski redoviti vojni sudovi u kolovozu i rujnu 1943. godine* (Aida Škoro Babić) rad je koji pojašnjava osnivanje navedenih sudova na temelju Odluke o imenovanju brigade i odreda vojnih sudova od 5. kolovoza 1943., odnosno odluke slovenskoga NOO-a glede zaštite slovenskoga naroda i njegova pokreta za oslobođenje i ujedinjenje. Mateja Medved u radu *Zbirka Jože Lampreta u Muzeju Velenje. Povodom 110. obljetnice njegova rođenja* dodatak je prethodno objavljenom radu Ljube Dornik Šubelj u *Arhivima* 26 (2003), br. 1, pod naslovom *Osobni fond Jože Lampreta*. Naime, Joža Lampret bio je katolički svećenik, vjerski službenik 14. divizije Narodnooslobodilačke vojske i Partizanskog odreda Slovenije, član vjerske komisije pri Predsjedništvu Vlade NR Slovenije i jedan od inicijatora osnivanja Ćirilometodskoga društva katoličkih duhovnika. Autorica predstavlja zbirku koja se čuva u Muzeju Velenje uz biografski pregled na osnovi sačuvanih dokumenata (od rođenja, studija, službe, izgnanstva u Liku, vraćanja u Sloveniju i društveno-političkoga djelovanja). *O radu Arhivskoga društva Slovenije* pregled je djelovanja društva:

Konferencija – Okrugli stol arhivista – Arhivi i mediji, 16–17. svibnja 2013, Novi Sad, Srbija (Aida Škoro Babić); *Konferencija društva mađarskih arhivista, Ostrogon, 17–19. lipnja 2013* (Gordana Šövegeš Lipovšek); *26. Međunarodno savjetovanje »Arhivska praksa 2013.«, Tuzla, 26–27. rujna 2013* (Sonja Jazbec). O radu arhiva i skupštinama pregled je sudjelovanja djelatnika slovenskih arhiva na različitim skupovima i tečajevima u 2013. godini:

45. godina Slovenskoga filmskog arhiva pri Arhivu Republike Slovenije (Lojz Tršan, Tatjana Rezac Stibilj); *Radionica Program osposobljavanja za istraživanje provenijencije, Zagreb, 10–15. ožujka 2013* (Aida Škoro Babić); *Regionalna radionica projekta EUScreen XL, Varšava, 20–21. svibnja 2013* (Aleksander Lavrenčič); *Drugi kongres arhivista Bosne i Hercegovine, Bihać, 5–7. lipnja 2013* (Aida Škoro Babić); *Arhiv zajednica – nezamjenljiv izvor lokalne i regionalne povijesti – izvješće s 5. štajerskoga dana, 12. lipnja 2013* (Peter Wiesflecker); *Radionica namijenjena učenju rješavanja poplavljenih fotografija, Zagreb, srpanj 2013* (Lucija Planinc); *Treća opća konferencija virtualnih kompetencija DARIAH-EU, Kopenhagen* (Miha Seručnik).

U *Osobnim vijestima* kolege su se oprostile od Marjana Dobernika, dipl. ing. kemije, koji je radio u konzervatorsko-restauratorskoj radionici Arhiva Slovenije (Blanka Avguštin Florjanovič). Na kraju su popisane sve Nove akvizicije arhiva u 2012. godini te uobičajeno donesena Bibliografija arhivskih djelatnika u 2012. godini.

Mirjana Jurić